

Da povem še dve tri o šolstvu, podlagi vsake blaginje. Čujte, kako govori Karnjel o njih: „Maledetta l' ora, colla quale ha comuciato il contadino in Istria a frequentare la scuola*) Kakor se vidi, ne diše mu, čeprav se nam v tej zadevi godi velika krivica. Šole so zvečine italijanske ali mešovite. Italijani imajo povsod pravico do svojih oddelkov, če tudi jih je samo pest. Tako je šol s 130—160 učencev, in med temi je 20, reci: dvajset Italijanov, katere moraš v njih jeziku poučevati, čeprav govore vsi tako dobro kakor Hrvati hrvaški. Šole so zvečine jednorazredne in na mešoviti šoli mora učitelj polovico časa poučevati 110 Slovanov in polovico časa 20 Italijanov. Kje je zakon, ki veleva, da se morajo; ako je 20 učencev, poučevati v materinščini? Toda je tudi šol čisto italijanskih, kjer je večina učencev Slovanov, pa vendar se za nje ne ustanove oddelki! Smešno in žalostno je poučevanje na teh učilnicah! Učitelj, seveda Italijan, pokliče otroka Slovana: Vieni fuori! Deček mirno sedi, saj ni umel učitelja. Pokliče ga še jedenkrat, potem pa, ko vidi, da bi

ga mogel celo večnost klicati in on se ne bode ganol, gre k njemu, prime ga za roko in ga potegne iz klopi grozeče: „Vedi, questo vuol dire: venir fuori!“ — V selu D. biva potomec plemenite beneške krvi (kar kaže samo ime, zvršujoče se na občeznano italijansko obrazilo —ić). V selu vse pleše, kakor on gode; on je trgovec. Nagovoril je prebivalce, naj ne pošiljajo otrok v šolo, ker je

*) Zlovestna ona ura, ko je začel istrski kmet obiskovati šolo.
Pisatelj.

hrvaška. In res, učitelj je imel dolge počitnice. Pride okrajni nadzornik in videč učitelja o nenavadni uri po selu se šetati, vpraša ga, zakaj da ni v šoli. Učitelj mu pové, da nečejo priti. Nadzornik ukaže v šolo zvoniti. Brzo

priskaklja nekoliko Italijančičev s knjigami pod pazduho upijočih: „Nečemo hrvatske šole ne, mi čemo taljansku!“ Nadzornik odide. D. . ani prosijo za italijansko šolo. Pride poverjeništvu, da se prepriča, kakšen jezik govori narod. Imenitni . . ic zbere nekoliko svojih dolžnikov in jim pravi: „Če bode poverjeništvu kaj vprašalo, odgovorite vsi tako, kakor boste mene čuli.“ Došlo poverjeništvu vpraša zbrano množico D. . ane: „Che scuola volete?“ „Italiana“, odgovori . . ic in v zboru za njim vse verne ovčice: „Taljiana.“ Sedaj je šola mešovita, ker se je poverjeništvu tudi med potom prepričalo, da ljudstvo govori samo hrvaški.

To vam je ob kratkem slika cele Istre, ki človeku srce s togo in žalostjo napolnjuje. Vendar upanje nam svita v daljnji daljavi, da bode Istranu tudi napočila zarja srebode in blaginje, saj se je začel vzbujati in otre-

Bojanka.

sati jarem, ki ga že uklepa stoletja. Tudi istranski slavec naznanja s pesnijo:

Istrane dragi, na noge žurno!
Iztokom trepti zorice sjaj,
Nad tobom nebo vedri se tmurno,
Nahudnjoj tmuni bliža se kraj.
Utvara bježi, hježi i san,
Od Učke liepi svit će ti dan,

da se bližajo po hudi, dolgi zimi lepe pomladi krasni dnevi.
Vrbovič.

Zapadni in južni Slovani.

Prof. dr. A. S. Budilovič, ki je prehodil vsa važnejša središča zapadnih in južnih Slovanov: na Nemškem, Avstroogrskem, Turškem, v Srbiji, Črni Gori in Rumuniji, podal nam je uspehe svojega dvoletnega popotovanja v listu „Parlamentär“ (štev. 11.). Ker so profesorja Budiloviča opazovanja po zapadnem in južnem slovanskem svetu jako zanimljiva v mnogoterem pogledu,

to je zelo potrebno, da ž njimi seznanimo Slovence, kateri imajo premnogo uzrokov premišljevatati preteklost in še bolj bodočnost svojo; bodočnost svojo pravimo, katera je jedino odvisna od bodočega obstoja ostalega Slovanstva.

In ali imajo in kako imajo bodočnost zapadni in južni Slovani? Kako vprašanje! Mnogi nas tolažijo, da še imamo lepo bodočnost, mnogi pa zopet mislijo, da je

nimamo nobene. To je vendar grozno in ktereга oduševljenega Slovana ne bi že sama misel o propasti zapadnih in južnih Slovanov pretresla in razžalostila! Res je, da mora na svetu vse, kar se rodi, tudi umreti; istina je, da morajo umreti kakor posamični ljudje tako tudi narodi; ali da mora ogromno število zapadnih in južnih Slovanov umreti prej, nego mu določi naravna smrt, ta misel mora prebuditi voditelje slovanskih rodov, da bodo začeli resneje misliti na vse kulturne pomočke, kako preprečiti proces nadaljnega razpadanja in kako zagotoviti narodni obstoj zapadnim in južnim Slovanom! Budilovič potrjuje, da zapadni in južni Slovani silno propadajo na svojih mejah, in ako se bode proces propadanja vršil po

Slovanov, a ostali se prištevajo k raznim narodnostim. Ti tuji narodi so podobni večjim ali manjšim jezikovnim otokom. V Banatu je n. pr. vasi, kjer Srbi, Bolgarji, Slovaki, Rusi, Rumuni, Mažarji, Nemci, Cigani in Židovi skupaj živé. Ljudje govore tam štiri do pet jezikov.

Iz tega se vidi, kolika etnološka zmes je na zemljišči zapadnih in južnih Slovanov. In ti mnogoštevilni tuji življi ne živé v lenobi in nedelavnosti. Baš narobe; tam divja brez prestanka borba, nekoliko javno, nekoliko tajno, in se vrši proces organskega spajanja in preustvarjanja. V tem oziru nam kaže ishod večjo različnost nego zapadna Evropa. V zapadni Evropi so etnološki procesi tolikodane popolnoma končani; prevlada jednega življa

Na samostanskem dvorišči.

tem redu, propasti bodo morali vsi Slovani v vseh pokrajinah izven Rusije.

Podajajoč tedaj Budilovičevega popotovanja prežalostne podatke, prepričali bomo čestite čitatelje „Slovanove“, da je naš slovanski program jedino pravi in rešilni program za Slovence, ki vodi do spasa: da vse slabejše slovanske veje morajo rasti in se razvijati samo na slovanskem deblu; vsi Slovani morajo postopati uzejmno v vsakem oziru. Ob enem nam je omeniti, da ne podajemo vsega spisa Budilovičevega, ampak samo tisti del, kateri govori o propadanji in o uzrokih propadanja zapadnih in južnih Slovanov.

Pokrajine izven Rusije, v katerih prebivajo Slovani, iznašajo do 20.000 četvornih milj in imajo do 40 milijonov prebivalcev, od katerih je najmanj 28 milijonov

nad drugim je tam konečno in nespremenljivo odločena; romanskega (življa) na jugozapadu, germanskega na severozapadu. Toda na slovanskem zemljišči je samo na malo mestih prevladal ta ali oni rečenih elementov. V več delih slovanskega zemljišča se še danes bje boj za obstoj, boj, kateremu se daje konec teško prorokovati.

Po podatkih zgodovine smo prisiljeni verjeti, da se bode ta boj za obstoj končal največ na škodo Slovanom. Pred tisoč leti so imeli Slovani na zapadu in jugu obsežnejša stanovišča in ugodnejše pogoje književnemu in cerkvenemu jedinstvu nego danes. Polabje je za Slovane izgubljeno; mesta Venetov so propala v morji, njih palače v močvirji; velikega dela Velike Moravske in Pannonije so se polastili Nemci in Mažarji; tu je cvela v devetem stoletji cerkvena književnost, ki se je razširila

do vseh Slovanov; tu je bilo središče vseh Slovanov, od koder se je staroslovenski jezik širil do vseh rodov slovanskih. Toda staroslovensko pleme so nam uničili Nemci in Mažarji, ugonobili bogato staroslovensko književnost. Takisto so umrli dacijski Slovenci, da ni danes več nobenega, in mi Slovenci smo tudi sezali mnogo dalje, ali na mejah so nas izpodrinili in stisnili Nemci, Mažarji in Italijani in še danes nas tako silno uničujejo. Ogrski Slovenci, katerih je 70.000 duš, ti so nam izgubljeni; njih otroci se že pozdravljajo po mažarski, ker so jim šole mažarske, a narod poje mažarske pesmi namesto slovenskih. Nič boljše se ne godi Slovincem tam, kjer se dotikajo Nemcev in Italijanov; naš element se manjša. Stara Srbija je postala arbanaška; Peloponez, ki so ga še nedavno imenovali mornarji slovansko deželo, postal je grški; Tracija in Bolgarska sta nekoliko tartarski. Od šest morj nosi še le Adrija slovanske brodove, seveda brez slovanske zastave, brez slovanskega imena in brez slovanskega poveljenišva. Večina rek in ravnin je že oduzeta Slovanom. Laba, Odra, Visla — so za večjo polovico postale nemške reke. „Dunaja“ so si obdržali Slovani samo malo. Povsod, kjer se je le dalo, bili so Slovani potisnjeni iz ravnin v gorovje. Skadr so si osvojili Turki in samo na nepristopnih višavah črnogorskih skal si je priboril Slovan pravico do svobodnega obstoja. Mest in trgovišč na slovanski zemlji so se polastili drugi narodi. Na Nemškem preganjajo Poljake iz države in posedajo na njih mesta, v Trstu so se utaborili Italijani, v Solunu Judje, a v Carjem Gradu Turki.

Pa tudi tam, kjer so se Slovani ohranili kot narodnost, je zemljišče zvečine drugih narodov in nemških baronov, ogrskih velmož, turških begov. Niti delo, niti genij slovanskih sinov ni Slovanom v prid, ne na slavo. Bolgar orje polje, da hrani turške bege in uradnike; češki učenjaki povečujejo in bogate nemško znanost. Lessing se šteje k Nemcem, Tomašić (Tomaseo) k Italijanom, Omer paša k Turkom, Košut k Mažarjem itd.

In tako se izgublja povsod Slovanstvo. Propada v Kašubiji, kjer vas za vasjo izginja slovanski jezik; propada na Poznanjskem in Šleskem, kjer se vsako leto večja število nemških posestnikov in tovarnarjev, a število Slovanov manjša; propada na Lužiškem, kjer je že zemljiščna zveza Srbov na Saskem in njih bratov na močvirji prenehala. Železnica se je tam sezidala; v šumah

so se ustanovile tovarne; berolinski baroni in bankirji so si nakupili zemljišče, zasadili vrtove, osnovali cerkve in šole z nemškim jezikom, in Slovanstvo je skoprnelo kakor sneg o solnci. Dasi tudi počasi, propada Slovanstvo tudi na Češkem. Nemška etnografska meja se giblje proti sredini Češke, kakor se to lahko opazuje med Litomericami in Plzno; mesto Stribro se je v zadnjem času čisto ponemčilo. Bogati Nemci (Stroussberg, Hohenzollern, Liebich in dr.) kupujejo si na Češkem zemljišče, dočim se Čehov po uradnih statističnih podatkih izseljuje vsako leto več. V večjih mestih Moravskega in Avstrijskega Šleskega (Brno, Olomuc, Opava itd.) imajo Nemci večino, imajo zemljišče, bavijo se z obrtnostjo in trgovino. Na Ogrskem si prisvaja Mažar vsak dan vse več slovanskega zemljišča Slovakov, Rusov in Srbohrvatov. Znatni, med Mažarji raztreseni slovanski jezikovni otoki so v brezupnem stanju. Mažarski jezik ni samo državni jezik, ampak tudi društven jezik nemalega dela slovanske inteligencije na Ogrskem. Arbanaška narodnost v Stari Srbiji se ne umika srbski, celo se še širi. V bolgarski narod se je zasekalo pol milijona naseljenih Čerkesov, ki so zauzeli mnogo v stratežnem in političnem oziru važnih mest. Tako se izgublja nekoliko po naravnem življenjskem procesu nekoliko po prevladi drugih narodov vsako leto na stotine in tisoče Slovanov. V zadnjem času ta proces napreduje bolj, nego poprej.

Nekateri pričakujejo od konservatizma ljudstva in od tisočletne zgodovine slovanskih narodov rešitev in ohranitev Slovanov. Ali mi moramo v poštevek jemati, da ima vsak predmet mejo prožnosti, katere prekoračitev prinaša pogubo. Sicer se pa naše stoletje telegrafov, tel-fonov, železnic, šol, knjig in časnikov ne daje primerjati onim časom, ko se je življenje počasi gibalo in razvijalo in ko so ljudje cela stoletja ostajali v jednoličnosti življenja, pojmov in tudi jezika. Tako razpade mumija, ki je ležala 3000 let v katakombi, o prvi sapi svežega zraka v prah.

Stvar se mi zdi v toliko resna, ker ni nobeden optimizem v tem pogledu umesten. Mi moramo resnico propadanja Slovanstva na njegovem zemljišču priznati in uzroke propadanja poiskati. Več jih je, vendar glavni uzroki so ti le.

(Konec prihodnjič.)

Namen und schwinden der Slaven.

Von Karl Sicha, beneficiat in Eggenberg, emer. dech. und pfarrer. Laibach 1886.

(Dalje.)

III. Dokaz iz nasprotnega razmerja.

„Germani“ niso sprva bivali v istočni Germaniji, no so se še le v srednjem veku tja naselili.

V III. stoletju po Kr. se nahajajo tri zveze: frankovska, alemanska in saksonska. Imena posamičnih debel, katerih imenuje Tacit mnogo v zapadni Germaniji, pa so izginola; méni se, da so se v navedenih zvezah izgubila in to temveč, ker se ime Frankov in Alemanov še le na novo imenuje, in celó o Saksoncih še le Ptolomaios (160

po Kr.) prvi govori. Geografski je bila alemanska zveza med frankovsko in saksonsko, tedaj se bode o njej i najprvo govorilo.

A. *Alemanska zveza in Slovani.* Alemani pridejo nankrat od severja l. 213. ter se naselijo ob Nekarji med doljnjim Menom in gornjim Renom, opustošé Rætijo in gredó celó v Galijo plenit. V trdih bojih z Rimljani so se dobro držali. Franko-Galli ali Francezi imenuje Nemca *Allemand*, in v onih krajih, kjer so bili Alemani, govori

se nemški, kar je dokaz, da so Alemani bili Nemci. O teh deželah nam rimski zgodovinar Cæsar pripoveduje to le: Helveti, — ki so bivali po Tacitu prvotno med Menom, Renom in horkynskim lesom proti bodenskemu jezeru, — 263,000 duš, preselili so se l. 58. po Kr. z ženami in otroki v Galijo. I njihovi sosedje so šli z njimi, in sicer: 32,000 Bojev, 36,000 Tulingov (Dolincev), 14,000 Lato-Brigov (briza) in 23,000 Rav-Rakov (rak, rav-en, rov-en). Cæsar jih na Galskem grozno pobije, na kar naselje Kelti ostale Boje in Ravrake v oni deželi, ktera je naglo po njih dobila ime „Boja“. Helvetov, Tulingov in Latobrigov se vrne samo 110,000 iz Galije ter se naselje onstran galskih mej ob genfskem jezeru. Medtem so bile dežele daleč na široko puste. Markomani, pod čijih oblastjo so bili Boji kot sosedje svobodnih Helvetov, polaste se gotovo zapuščenih dežel, in ker so bili sami Svevi, obljude jih z unanjimi Svevi, in tedaj je i jasno, zakaj pravijo rimski pisatelji, da so se bili Svevi preselili iz dežel ob Visli in Odri v te dežele. Markomanskosvevski kralj, brez dvojbe Marbudov oca, izgubil je oblast nad deželami med Menom in gornjim Renom, kakor jo je izgubil i nad Ilirci na desnem bregu Dunava. — Nemški Alemani so se naselili za rimske dobe. Leta 406. pridejo Vandali z Alani, našuntani od Stilika, iz Panonije v Alemanijo plenit. S temi Vandali gredó Svevi iz Alemanije v Galijo in štiri leta kasneje na Španjsko, kjer ustanove svevsko in vandalsko kraljestvo. Andaluzija je dobila svoje ime pre od Vandalov.

Med Menom in gornjim Renom so se bili prebivalci sila pomešali med odhodom Helvetov in njihovih zaveznikov ter prihodom Alemanov, osobito se je to godilo za rimske vlade. Ker so Rimljani v teh deželah zezidali mnogo gradov (burg), méni se, da so po propadu rimske oblasti ondi nastali Burgundi. Menda se je že v IV. stoletji vsa Alemanija zvala Svavia. Proti Rimljanom so se Alemani dobro držali, ali podlegli so frankovski zvezi (l. 496). Kralj Klodovik je ustanovil samo jedno vojvodino Svavijo, iz česar je nastala Schwavia, Schwaben, ostalo pa je pridržal za se. Ker se je Alemanija zvala Suavia = Suevia in ker je bila Helvecija del Alemanije, nastalo je ime suevicus, suecius, Schweiz, Schwyz. Današnji kanton Schwyz se prišteva prakantonom; Svavi, Svevi, Slovani pa so preminoli.

B. *Saksonska zveza in Slovani.* Saksonska, še le koncem III. stoletja nastala zveza je bila med dolnjim Renom, Labinim ustjem, nemškim morjem, Westerwaldom in Harzem. Uničivši in razdelivši s Franki l. 528. slovansko turinško kraljestvo, razšire Saksonci čez meje zapadne Germanije, po Tacitovi Sveviji svojo oblast, sasko-nemški jezik in sami sebe. Pipin in sin mu Karol Veliki bojeval se je trideset let z njimi, toda samo ob Viseri, a nikoli ne na desnem bregu Labe: dokaz, da ondi i Sak-

sonci niso bivali; tu so bila slovanska kraljestva, kakor smo že zvedeli od Ibrahima ibn Jakuba. Za Karola Velikega sta bili na desnem bregu dolnje Labe dve slovanski kraljestvi: veletabsko (Vilcev) na današnjem Braniborskem in obotritsko, na današnjem Mecklenburškem; toda bili sta si sovraž. Karolu Velikemu so Slovani (Obotriti) pomagali v boji zoper Saksonce, kateri so slednjič v isto razmerje k frankovskemu kraljestvu prišli, v katerem so bili Turingi, Bavarci in Alemani. Ti narodi so bivali v takratni Nemčiji (Germaniji), dasiravno so bili Turingi in Bavarci še zvečine Slovani, akoravno so se bili že močno spojili s priseljenimi Nemci. Med Zalo in Labo so bili za Karola Velikega Sorbi (Srbi), ki so napali Turingijo. Karol je šel enkrat s slovanskimi prijatelji in zavezniki Obotriti z veliko vojsko čez Labo nad Vilce (Veletabe), pa do boja ni prišlo, kajti Veletabi niso bili na boj pripravljene in njihov kralj Vilcan je dal talnike in prisegel zvestobo. Take so bile na Saksonskem razmere za Karola Velikega proti Sveviji = Slaviji.

Kdaj so prišli gospodstvo, jezik in nemški narod čez Labo in Zalo v Tacitovo Slavijo? — Leta 850. je bila ustanovljena saksonska vojvodina; za Ljudevita IV. Otroka je dobil saksonski vojvoda Otton še vojvodino turingijsko. Njegov sin in naslednik je postal kralj *takratne* Nemčije. Mislimo pri tem na kraljestvo polabskih Slovanov za kralja Nákona še l. 965., pa tudi na propad velikomoravskega l. 907. ter na češko in na poljsko kraljestvo. Saksonska in turingijska vojvodina je dobil bavarski vojvoda Henrik Ošabni; sin in naslednik mu Henrik Lev se je z baltiškimi Slovani tako uspešno bojeval, da je raztegnol meje saksonske vojvodine do Odre — to je zdaj druga Saksonija od tiste, o kateri govori Ibrahim, različna. V Adama bremškega slovanske dežele ob Odri so se zdaj naselili Nemci. Ko pa je bil Henrik Lev od Friderika Rdečebradca preklican, zdrobito se je bilo Saksonska na premnogo kosov in koščekov in Henriku ni ničesar druga ostalo, kakor samo kos okoli Wittenberškega, kar je bil njegov oca uzel Vendom. Nemški gospodje so prav marljivo upeljavali nemški jezik, sicer bi se ne bile ponemčile praslovanske dežele ob Odri.

Kaj pa je z Veletabi? Ko je moral Albert Medved prepustiti Henriku Levu Saksonska, dobil je za odškodnino kot državni fevd Severno Marko in jeden del Istočne Marke, ki se je bila od Saksonskega (v širjem pomenu) odluščila. Ti deželi sta dobili ime *Branibor*. Od dobe Karola Velikega so se nepreštano ustanavljale v Iliriji in Sveviji „marke“ (okrajine), ali sčasoma so izginoli Slovani z markami vred. Še danes govoré n. pr. nemški listi, da je Prusko-Poljsko nemška marka in da mora i nemška ostati.

(Dalje prihodnjič.)

R. A.

Pred občnim zborom Matice Slovenske.

Slovinci smo trdovraten narod. Neradi se učimo. Preteklost je minila — kdo bi se oziral na njo? Vzglede drugih narodov nas ne mote. Mi smo mi! Slovenci hodimo svoja pota! Osebni nazori so nam važnejši nego neovržne resnice, potrjene sto in stokrat v življenji narodov. Najtrpkeje čutimo to, kadar se koli zasučé govor o zavodu, ki nam ga je ustvaril pred več nego dvajsetemi leti rodoljubni napor prvih budnikov naših. Matica Slovenska — njeni občni zbori so že malodane poldrugo desetletje pravo bojišče slovensko. 28. t. m. bo zopet zbor in zopet boj. „Matica! daj nam leposlovnega medu! Zakaj si zavrgla Stritarja?“ glasilo se bo tu. „Akademija bodi nam Matica Slovenska!“ naglašalo se bo tam. Vmes bodo sikali glasovi: „Leposlovje je pohujšljivo! Mar naj nam še Matica izprija mladino ter množi grehe slovenske?“

Matica Slovenska ne stoji pretrdno. Ne izpodmelimo ji že itak dosti zrahljane podlage! Ne odganjajmo z nepotrebni prepiri od nje mož, ki žele spraviti Matico na znanstveni tir. Zavetje vedi slovenski bodi Matica naša. Vlada nam ne bo izdajala znanstvenih knjig — še šolskih nam ne zalaga. Potehtajmo poslednji plod Matičin! Mar ni vrazil sleharnega omikanega Slovenca? Da, ko bi take darove dajala vsako leto svojim društvenikom, smel bi narod slovenski ponosen biti na svojo Matico. Radi lani zasluži njen odbor popolen absolutorij. Glede izdajanja knjig bi bilo umestno, da se opusti „Letopis“. Krajšim znanstvenim razpravam je široma odprt presnovani „Kres“. Obširnejšim proizvodom naj pomaga Matica na dan. Imenik vsakoletnih udov naj se prideva kateri knjigi koli, ne bo je kazil.

Matica nam je živo potrebna v kulturnem boji. Resno delo jo čaka. Po naših mislih ji je naloga: pripravljati pot slovenskim višjim gimnazijem. Priborili smo si nižje gimnazije — ne še vseh niti popolnoma, a že nam je pomerjati nadaljnji korak. Vlada nam mora dati ves gimnazij od prve do osme, ali recimo devete šole. Pri nas teče zdaj prav tako, kakor pred petdesetimi leti na Češkem. Naši severni bratje so se potegovali za češke srednje šole. Vlada in Nemci pa so rekali: Nimate knjig! Nimate profesorjev! Kaj je storila tedaj Matica češka? Izdajala je same šolske knjige za gimnazije. Danes pa je v Čehih, na Moravi in Šleskem vsega vkupe 49 čeških gimnazijev in realk. Ista trujeva pot čaka nas. Narodne šole bomo dobili, če jih bomo zaslužili. Matica Slovenska je že posnemala severno sestro svojo, naj jo še v prihodnje! Naprosi naj slovenske profesorje strokovnjake, naj ji prirede rokopise šolskih knjig za višje gimnazije. Natiskuje pa naj samo take, ki zanimajo širje občinstvo n. pr. zgodovino, zemljepis, književno zgodovino. Abstraktnejše naj hrani do ugodne dobe v rokopisih, da se lahko brez velike škode Matičine izpremene, kadar se utegne predrugaciti učni načrt. Kadar

se to uresniči, tedaj ne bodo smeli molčati naši poslanci na Dunaji. Ven in ven naj bodo poudarjali: Knjige imamo, odprite jim šole!

Priporočujoč Matici znanstveno delovanje, ne pridružujemo se sovražnikom leposlovja. Zabavno berilo je tisto kurivo, ki razunema, razširja in pase rodoljubni ogenj. Brez lepe knjige vzvihra pač zdaj pa zdaj narodno naudušenje, ali hipoma ugasne, ker mu nedostaje reje. V poslednjih letih nadlegujejo Matico od vseh strani, naj jim daje leposlovnega berila. Ti klici so jako poučni pojavi. To so klici naše mladine, katera hrepeni po domačih studencih. To so klici našega ženstva, pričakujočega književnih slaščic v domači, slovenski posodi. To so klici našega meščanstva, katero nam je prikleniti s književnimi vezmi k slovenskim idealom. Na leposlovnem polju se trudita „Ljubljanski Zvon“ in „Slovan“. Obeh uspehi so krasni. Poleg listov treba nam knjig. Teh ne more izdajati posameznik. Evo izkušnje! Izhajale so v Slovincih že lepe zbirke: Janežičevo Cvetje, Klasje, Slovenska knjižnica, Narodna biblioteka... Vse so zanikle. Treba nam je društva za izdajanje leposlovnih knjig. Društvo, ki bi to nalogo preuzelo, že imamo. To je „Pisateljsko podporno društvo“. V prvi dobi je že imelo blizu jednak namen. Prerodivši se lani, zballo se je natolcevanja češ, da konkuruje z Matico. Ta strah odpade zdaj, ko je Matičin odbor v seji 17. marca t. l. izključil leposlovje iz Matičinega področja. Pisateljsko društvo kakor doslej, tudi poslej ne bode Matici tekmeč, nego sotrudnik v borbi za narodni obstoj. Slovenska Matica bode gotovo dosledno ravnala, ako izroči pisateljskemu društvu v upravo Jurčičevo ustanovo, namenjeno prospehu slovenskega lepoznanstva. Ta naj bi dajala nagrade izvornim leposlovnim spisom. Vsaj po troje knjig na leto bi se lahko porajalo v pisateljskem društvu: 1. izvoren slovenski leposlovni proizvod, 2. po jeden zvezek zbranih spisov starejših, že umrlih pisateljev slovenskih (živeči tirjajo nagrado, te pa ne zmore društvo zlahka), 3. po jeden prevod iz češčine, poljščine, ruščine in iz modernih jezikov (nemščina bodi izuzeta). Poseben odsek naj določi pisateljem inojezična dela, katera naj slovenijo. Odbor naj se voli izmed udov pisateljev; podporni udje, plačujoči po 2 gold. letnine, naj dobe pravico glasovanja in nasvetovanja ter vsakoletne društvene knjige.

Razdelimo si delo! Matica ne more vsemu kaj. Ona bodi mati našim gimnazijem, z vedo naj bistri glavo. Srce pa naj se ogreva naši mladini ob ognjišči, katero naj dvigne pisateljsko društvo naši lepi knjigi. Spoznajmo, da brez književnosti znanstvene in leposlovne moramo propasti. Večji narodi nego smo mi združujejo svoje sile v društvih. V društvih, v njih zlozmem delovanju je tudi nam Slovincem in naši književnosti spas.

Matičar.

Dostavek uredništva.

Dasi se ne skladamo popolnoma z nazori častitega gospoda pisatelja, priobčujemo vendar njegov članek, ker je vsekakor v prid stvari, da se o tako imenitnem za-

vodu, kakor je „Slov. Matica“ razbistrijo nazori. Mnenje naše je in ostane, da nam „Slovenska Matica“ nima biti znanstvena akademija, ampak to, kar že

njeno ime kaže: zavod, ki bode okolo sebe zbiral vso inteligencijo slovensko. Zato pa jej je potreba, da goji leposlovje in popularizuje znanost. Le kedar bo na to pot krenila, bode smela še le pričakovati, da se začne množiti njeno članstvo; pričakovati, da bode naše meščanstvo in posvetna naša inteligencija začela marljiveje segati po njenih knjigah. Imejmo vedno pred očmi, da tako mal narod, kakor je naš, ne more nikdar priti do

mногоštevilnega učenjaštva, in strogo znanstvene knjige in razprave pristopne so vendarle učenjakom. — Prav iz srca pa nam govori častiti gospod pisatelj, da bi „Slovenska Matica“ imela skrbeti za izdavanje šolskih knjig. V ta smoter ne smel bi se nje odbor plašiti niti začasne investicije ustanovne glavnice. A v tem se utegne govoriti pri letošnjem obnem zboru.

Naše slike.

Bojanka.

Bojancih in sicer o selu in seljanih jednakega imena smo pisali obširneje v prvem letniku našega lista in omenili, da je to jedina pravoslavna naselbina na kranjski strani Kolpe (v političnem okraju črnomaljskem), ki je, zvezana samo z jedne strani z jednakorodnimi Marindolci na Hrvaškem, ohranila svoje stare običaje, svojo lepo opravo in svoj blagoglasni srbski govor (štokavščino). Današnja slika kaže, da so i Bojanke uvidele moderno potrebo fotografije, zbok tega naj nam lepa Bojanka ne zameri, da našim čitateljem z besedami prej imenovanega spisa opišemo njeno krasno opravo; torej počnimo pri glavic! Opomniti nam je, da se nošnja bojanskih deklet in žen razlikuje bistveno le v tem, da devojke nose svoji bujni kiti po hrbtu, žene po prsih; crvenkape nosijo samo še male devojke. Pod kite je podložena „parta“, t. j. jermen, na katerem nosi Bojanka, sešeno koder ima praznjo obleko, malone vse svoje bogastvo: tolarje in drugo srebrnino razne starosti, koncem kit pa preluknjani — naprstnik. Vrhu glave umeje ti kaj spretno speti četi-roglati robec „povezačo“, ki jej visi po zatilniku kakor Romankam. Okrog vratu nosi „džerdan“, nekatera samo iz steklenih koral, nekatera pa tudi obvezen s srebrnjaki. Vrhu košulje (srajce) natakne si „zo-

bunčič“, to je oprsni, navadno témen, a ves obšit in pretkan s „srmo“ in drugimi zlatimi portami. Pod zobunčičem je za navadno „tkanica“ (tkan pas), pri bogatejših pa s škrlatom obšit in s srebrnim novcem nadeven „kraj“. Predpasnik jej je „prégača“; tkan je iz živobojne volne; navadni se cené po forintu, s svilo, srebrom in zlatom prevezeni pa po deset forintov in več. Nu zato pa traje nekateri vse življenje, in unuka ga hrani babici v spomin. Kikle so jim „skuti“ in niso toli dolge, da bi se ne videle pisane „čarape“, „natikače“ ali „cipele“, kakor je pač vreme suho ali vlažno. Ko imaš pred seboj več takih bitij, dozdeva se ti, da bereš blestečo bajko bajeslovnega jutra. —

Nedolžno priprosto, a nekako resno in zamišljeno nas motri črnooka „Vlahinja“, kakor da se žalno spominja britke prošlosti svojega roda ter da jo skrbi, kaj dadó bodoča leta. Mi pa jej želimo vse dobro in velimo z našim Vrazom:

Viek ti duša čista
i nevina bila!
Tudja zmija srca
ti ne otrovila!

Čuvao te andjeo
neba sinak prosti,
Svedj te nadkrivajuć
štitom narodnosti!

Na samostanskem dvorišči.

(K sliki.)

„sakdanja dogodba je, katero nam na današnji sliki predočuje češki umetnik Zikmund Rudl. Po nesreči in morebiti tudi boleznj sključena rodbina, katera je izročena miloščini sočloveštva, zatekla se je pred samostanska vrata. Trpljenje in glad zre z obličij očeta, matere in nedorasle hčere. Prva dva sedita z ne-

kako tiho resignacijo, pričakujoča od milosrčnosti samostanskih sester pomoči; hčerka njijna pa se nestrpljivo ozira v samostanski hodnik, v katerem se je ravno prikazala sestra s košarico na rokah. — Res prava ilustracija dobrega dela, katero samostani vrše vsak dan in katero slove: gladne nasititi in žejne napojiti.

Pogled po slovanskem svetu.

Slovenske dežele.

„Maticе Slovenske“ odbor je imel dne 17. marca t. l. svojo redno (72.) sejo, katera je v marsikaterem oziru jako zanimljiva za nas. Najprvo je omenil predsednik nekaterih zadev, spadajočih v področje odborovo, n. pr. da je odbor nekoliko pisem Kopitarjevih do Jak. Zupana poslal prof. V. Jagiću, da je daroval nekoliko

knjig in da je konečno veliko zbirko čeških knjig, ki jo je poslal g. Jan Lego Matici, odstopil učiteljskima knjižnicama, gimnazijski in rejalski v Ljubljani. Odbor je nadalje sklenil izdati za letošnje leto troje knjig in jih dati tiskati v treh tiskarnah (! Čemu pa so nam osnovali rodoljubi „Narodno Tiskarno“? Ali zato, da podpiramo vse